

УДК 343.92:741

О.М. ДУФЕНЮК, канд. юрид. наук,
Львівський державний університет внутрішніх
справ

ГРАФІЧНА ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ СЛІДЧИХ: МОТИВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Ключові слова: криміналістична графіка, графічна професіоналізація, мотивація, графічне документування, додатки до протоколів слідчих (розшукових) дій

Актуальність пропонованої наукової розвідки обумовлена необхідністю пошуку шляхів оптимізації діяльності слідчих у сфері забезпечення реалізації завдань кримінального судочинства. Практичне спрямування дослідження знаходить свій вияв в акцентуванні уваги службових осіб органів досудового розслідування на потенційних можливостях графічних технологій документування слідчих (розшукових) дій у ході кримінального провадження, адже кодування/декодування інформації про кримінальне правопорушення за допомогою знаково-символічних засобів у графічному зображенні, його оформлення у вигляді додатку до протоколу процесуальної дії має автентичні переваги поряд із іншими засобами фіксації відомостей та фактів. Проте ефективність використання криміналістичної графіки у процесі доказування значною мірою залежить від рівня володіння суб'єктом спеціальними графічними знаннями, від ступеня сформованості графічних умінь та навиків, розвитку інтелектуально-психологічних здібностей. Йдеться про об'єктивну необхідність формування специфічної графічної професіограми слідчого, а відтак, можна говорити й про необхідність мотивації фахівця правоохоронного органу постійно працювати над вдосконаленням графічного компонента професіоналізації.

Моніторинг значного комплексу наукових праць дозволяє виокремити кілька напрямів

наукових досліджень, у контексті яких ученими та досвідченими працівниками слідчих підрозділів висвітлювалися окремі аспекти окресленої тематики. Це, зокрема, аналіз феномена професіоналізму правоохоронця (О. Бандурка, Л. Гончаренко, Я. Кондратьєв, Ю. Кравченко, В. Лапшина, Н. Матюхіна, О. Музичук, С. Петков, Л. Терещенко, А. Токарська, І. Шопіна, М. Штангрет, О. Ярмиш та ін.); дослідження питання професійної підготовки слідчих (О. Алексєєв, Н. Карпов, І. Строков, Ж. Удовенко, М. Шерман та ін.); вивчення методики графічного документування процесуальних дій (В. Алексєйчук, В. Басай, І. Бацько, В. Бахін, П. Біленчук, В. Бірюков, О. Волобуєва, А. Гагаловська, В. Гончаренко, З. Гулкевич, А. Запотоцький, В. Іщенко, Н. Клименко, В. Коваленко, В. Комаха, В. Коновалова, Є. Лук'янчиков, Д. Савицький, М. Салтевський, М. Сокиран, Л. Скільська, К. Чаплинський, В. Шепітько та ін.); з'ясування особливостей формування професійної мотивації в органах внутрішніх справ (В. Андросюк, М. Ануфрієв, С. Бочарова, В. Васильєв, О. Землянська, Л. Казміренко, Н. Ковальчишина, П. Макаренко, В. Медведєв, О. Синявська, О. Столяренко, О. Тімченко, Г. Тригубенко, С. Яковенко та ін.).

Наукові праці вказаних авторів мають вагоме значення для розвитку криміналістичної науки, проте не можуть забезпечити формування системного уявлення про концепт графічної професіограми слідчого. Існування такої «доктринальної прогалини» детермінує недостатню увагу до питання графічної підготовки слідчих та обумовлює надання переваги вербальним засобам документування ходу та результатів дізнання і досудового слідства. Тому метою статті є дослідження проблем формування адекватної позитивної мотивації слідчих щодо постійного вдосконалення власної графічної професіограми та активного застосування графічних технологій документування криміналістичної інформації у ході кримінального провадження.

Передусім, чіткого розуміння потребує понятійно-категоріальний апарат, до якого до-

водиться апелювати при висвітленні ключових позицій дослідження. Автори акмеологічних праць пропонують різні підходи до розуміння природи та структуризації понять «професіограма», «професіоналізація». Не вдаючись у докладний аналіз суперечливих поглядів, видається доцільним номінувати графічною професіограмою систему графічних знань, умінь, навиків, важливих якостей, якими повинен володіти слідчий при застосуванні графічних технологій фіксації криміналістичної інформації та її використання у ході кримінального провадження. Зокрема, графічна професіограма слідчого повинна містити такі компоненти:

– *знання*: сутності феномена графіки і можливостей його використання у криміналістичній діяльності; правової регламентації графічного документування, оформлення його результатів та використання у ході кримінального провадження; графічної мови, термінології, системи спрощень та умовних позначень тощо;

– *уміння та навички*: застосовувати здобуті графічні знання у практичній діяльності; виконувати графічні побудови, кодувати/декодувати інформацію про злочин у графічне зображення; здійснювати процесуальне оформлення графічних матеріалів у вигляді додатків до протоколів процесуальних дій; визначати межі денотату (об'єкта, який підлягає семіотичному заміщенню), відсіювати несуттєві об'єкти, обирати знакові замісники для об'єктів, що потребують графічної фіксації; здійснювати топографічне, архітектурне, комп'ютерне, репродукційне, комбіноване, інші види креслення; застосовувати інформаційні, інноваційні технології графічної діяльності в ході виявлення та розслідування кримінальних правопорушень та ін.;

– *професійно-важливі якості*: здібність до просторового мислення, аналізу просторових властивостей та відношень предметів та об'єктів; здатність створювати у свідомості прототип (модель) майбутнього графічного об'єкта тощо.

Сутність графічної професіоналізації полягає у цілеспрямованій, науково обґрунтованій діяльності, метою якої є формування та вдосконалення графічної професіограми слідчого.

У роботі органів досудового розслідування спостерігається тенденція вибіркового застосування графічних технологій документування. Результати досліджень, проведених З. Гулкевичем, дозволяють констатувати пасивність суб'єктів кримінального процесу щодо впровадження додаткових засобів фіксації криміналістично значимої інформації у ході розслідування кримінальних правопорушень. Зокрема, за словами вченого, із 600 кримінальних справ додатки до протоколів слідчих дій були всього у 207 (34,5 %) [1, с.74]. Доречно зауважити, що частка саме графічних матеріалів (складених планів та схем) значно менша, адже показник кількості додатків охоплює і наявність фотознімків, фонограм звукозапису, матеріалів відеозйомки, виготовлених зліпків тощо.

Недостатня мотивація щодо застосування графічного документування у кримінальному провадженні потребує більш докладного вивчення, адже у більшості науковців та практиків значна цінність графічного відображення місця події не викликає заперечень. Завдяки потенціалу графічної мови знаково-символічних засобів плани та схеми забезпечують мультативне (одночасне) сприйняття обстановки місця події, акцентують увагу на найбільш важливих компонентах денотату, роз'яснюють, ілюструють, доповнюють зміст протоколу процесуальної дії, забезпечують всебічність, повноту, об'єктивність і надійність доказування [2, с.7; 3, с.69; 4; 5, с.10; 6, с.192].

Чинники, які демотивують слідчих оформлювати графічні матеріали кримінального провадження, доцільно розділити на кілька блоків: проблеми правової регламентації; проблеми організаційно-технічного забезпечення; проблеми ситуаційного характеру; проблеми професійної підготовки.

1. *Проблеми правової регламентації.* Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК) містить цілу низку нормативних положень, які стосуються проблем графічної фіксації процесуальних дій (ст.99, ст.105, ст.106). Формулювання законодавцем окремих норм потребує уточнення кількох принципово важливих питань. До прикладу, чи є необхідними у графічних додатках підписи понять, які були присутні при проведенні слідчої (розшукової) дії? Доцільність існування інституту понять ставили під сумнів чимало правників (І. Бацько, Р. Белкін, І. Вернідубов, Є. Лук'янчиков, В. Малярєнко, І. Строков, Л. Черечукіна та ін.) [7, с.10; 8, с.327–340; 9, с.69–73]. Однак підписи понять досі вважаються обов'язковими реквізитами належно оформлених додатків до протоколів процесуальних дій [10, с.39; 11, с.33, 36]. Зрештою, якщо й погодитись, що підпис незацікавленої особи у протоколі слідчої дії засвідчує законність дій слідчого, підтверджує коректність вербального опису, запобігає внесенню додаткових відомостей до протоколу, то підпис понятого у графічному додатку не в змозі забезпечити виконання жодної із вищевказаних функцій, оскільки графічна частина плану/схеми залишається відкритою, може бути доповнена новими компонентами і після завершення процедури її процесуального оформлення. Важливо зауважити, що для понятого збільшуються й витрати часу, пов'язані із присутністю при проведенні слідчої (розшукової) дії, оскільки підпису підлягає готовий графічний документ із викресленим денотатом та повною експлікацією (пояснення використаних умовних позначень), тож труднощі із залученням таких осіб до кримінального провадження тільки зростатимуть.

У випадку конкуренції змістовного наповнення вербального опису денотату та його графічного зображення (йдеться про ситуації, коли у плані/схемі присутні компоненти, які не були зафіксовані у тексті протоколу або кількісно-якісні показники, величини, відстані, взаємне розташування об'єктів суттєво ві-

дрізняються від відповідних характеристик, вказаних в основному процесуальному документі) перевага повинна надаватися інформації протоколу, оскільки саме він підписується усіма учасниками та зберігає доказову силу навіть при визнанні графічного додатку деструктивним, дезорієнтуючим, підготовленим із порушеннями креслярських та процесуальних вимог, що нівелює можливості його використання у процесі доказування.

За відсутності умови обов'язкової підготовки додатків до протоколів під час або відразу після проведення процесуальних дій у слідчого з'являються можливості у «польових» умовах виготовити ескіз (чернетку) графічного плану/схеми місцевості чи приміщення, а прибувши у службовий кабінет, застосовуючи інноваційні технології, виготовити якісне графічне зображення місця події та оформити у відповідній процесуальній формі. Однією із причин недостатньо широкого використання у кримінальному судочинстві планів/схем, за словами А. Гагаловської, є їх процесуальний статус, відсутність самостійної доказової сили [12].

2. *Проблеми організаційно-технічного забезпечення.* Процес графічного документування слідчих (розшукових) дій ускладнюють недоліки забезпечення слідчих підрозділів технічними, креслярськими засобами. Як свідчать матеріали соціологічних досліджень Я. Кузьмічова, на відсутність належних науково-технічних засобів вказували 71 % опитаних слідчих, на застарілість та низьку ефективність – 74 %, на складність процесуального оформлення результатів використання – 96 %, на відсутність у штаті підрозділу посад технічних помічників – 96 % [13, с.11]. 95 % опитаних слідчих МВС та прокуратури вважали за необхідне розробляти технології використання техніко-криміналістичних засобів [14, с.10].

В умовах глобальних тенденцій інформатизації при провадженні досудового розслідування важливо володіти такими технічними засобами, які б дозволяли застосовувати уже згадані нами інноваційні графічні технології, надавали б слідчому методичну допомогу,

довідкову інформацію, дозволяли б застосувати уніфіковану систему позначень, шаблонів типових місць події тощо. Провівши масштабну апробацію найбільш поширених графічних редакторів (Adobe PhotoShop 5.05, Live Pix, Corel draw 9.0, Corel Photo Paint, Photo Editor, Arhcad 6.2, Expert Home Design 3D, 3D Home Architect Deluxe, Expert Landscape Design 3D, а також Microsoft Power Point, що входить у стандартний комплект MS Office), В. Бірюков дійшов висновку про те, що більшість із них можна використовувати для графічної фіксації криміналістичної інформації [2]. Автоматизоване робоче місце слідчого, проблеми впровадження якого активно обговорюється науковою спільнотою (Г. Авдєєва, В. Білоус, В. Журавель, С. Круль, Г. Луганська, В. Шепітько), також повинно містити окремий модуль функціонально призначений для виконання графічних побудов, надання методичної, довідкової інформації щодо креслень. Уже існують прототипи такого спеціального програмного забезпечення. Зокрема, АРМ слідчого «Інсайт», за словами вчених, не містить окремого модуля, проте дозволяє слідчому складати графічні додатки до протоколів слідчих дій [15, с.202]. Автоматизація робочого місця кожного слідчого справа не одного дня, проте із позитивною динамікою його впровадження можна прогнозувати значну активізацію службових осіб органів досудового розслідування щодо застосування графічних технологій документування кримінального провадження.

Проблемними є й організаційні можливості слідчого залучати до проведення слідчих (розшукових) дій спеціаліста, який володіє спеціальним графічними знаннями, уміннями та навиками і може надати допомогу слідчому або самостійно за власним підписом підготувати необхідні графічні додатки до протоколів. З метою удосконалення криміналістичного забезпечення слідчої діяльності в ОВС окремі вчені пропонують ввести до штату слідчих підрозділів посаду спеціаліста з техніки – техника-криміналіста [16, с.11].

3. Проблеми ситуаційного характеру. Слідча ситуація, в умовах якої доводиться діяти суб'єкту документування, також впливає на можливості застосування додаткових методів фіксації криміналістичної інформації. Доволі часто труднощі застосування засобів криміналістичної графіки пов'язані із необхідністю діяти в умовах дефіциту часу, неможливістю визначити точні межі денотату, складністю слідової картини кримінального правопорушення, локалізацією криміналістичної інформації на значній території, несприятливими погодними умовами та надзвичайними ситуаціями. Так, у результаті аналізу та узагальнення протоколів оглядів місця події В. Алексейчук дійшла висновку, що несприятливі умови (темний час доби, недостатнє освітлення приміщення або його відсутність, низька температура повітря, наявність опадів, туману тощо) становлять 25,6 % з числа розглянутих справ [17, с.29]. За словами Л. Ковтуненко, частка ситуацій, при яких слідчий не в змозі встановити точні межі огляду і його основні об'єкти становить 9 % [18, с.8]. Безперечно, за вказаних обставин слідчому необхідно проявити високий рівень професіоналізму щодо основного вербального та додаткових (графічних, фотографічних та ін.) технологій документування ходу та результатів проведення слідчих (розшукових) дій.

4. Проблеми професійної підготовки. Слушно зазначає І. Строков, яким значним не був би арсенал криміналістичних засобів і методів, він може лишатися недієздатним без активного його застосування на практиці [9, с.5]. Зважаючи на структуру графічної професіограми, стає більш переконливою позиція О. Джеджули щодо необхідності спеціального навчання графічної діяльності [19, с.148]. Рівень підготовки слідчого припускає наявність у нього знань та навичок з предмету креслення, однак узагальнення слідчої та судової практики свідчать про численні випадки порушення учасниками кримінального судочинства вимог кримінально-процесуального закону, які стосуються процесуальних актів, а

проблема відсутності елементарних навиків графічної діяльності, невміння молодих спеціалістів застосовувати здобуті знання у практичній діяльності сьогодні набула значного поширення [6, с.192; 20, с.1; 21, с.317; 22, с.27].

Результати дослідження стану графічної підготовки на рівні загальної шкільної освіти засвідчують коректність висновку про те, що досить часто учні не одержують достатнього об'єму графічних знань, умінь та навиків, застарілим є і дидактично-методичне забезпечення креслення, а в деяких навчальних закладах графічна підготовка взагалі відсутня (лише біля 20 % шкіл України мають у розкладі заняття з креслення) [23, с.36; 24, 5; 25, с.4].

Проблеми фундаментальної графічної освіти породжують негативні наслідки і для процесу спеціалізованої графічної підготовки майбутніх слідчих. У навчальному процесі відомчих вузів криміналістична графіка як окрема навчальна дисципліна не фігурує, проте є складовою частиною курсів криміналістичного профілю. Її компоненти частково вивчаються на заняттях, присвячених тематичі криміналістичної техніки, тактики проведення слідчого огляду, практикумів складання процесуальних документів. Під час проходження практики, констатує З. Гулкевич, майбутні фахівці переймають традиційні недоліки оформлення юридичних документів (недбалість, низька загальна і граматична культура, зневага до засобів письма та ін.) [1, с.102]. З огляду на це, є підстави більш ґрунтовно підійти до проблеми криміналістичної графічної освіти.

Вкрай негативний демотиваційний вплив обумовлює «професійна деформація» слідчого, яка може мати прояви у байдужості, скептицизмі, правовому нігілізмі, схематизмі мислення, прагненні до «спрощення» процедури слідчої дії, визнанні непотрібним дотримання яких-небудь рекомендацій, зниженні самокритичності, формальному ставленні до своєї діяльності, недостатній сумлінності тощо [17, с.149]. Нерідко нехтування посадовими особами процесуальними вимогами, тактичними

прийомами й методами фіксації ходу та результатів слідчих дій призводить до неповноти або необ'єктивності фактичних даних, порушення стійкої системи доказів [5, с.1]. Тож мотивація застосовувати спеціалізовані технології документування слідчих (розшукових) дій корелюється із загальною професійною мотивацією слідчого якісно, результативно, ефективно виконувати свої службові обов'язки.

Як слушно зазначає Н. Ковальчишина, становлення майбутнього висококваліфікованого фахівця можливо лише за умов формування позитивного мотиваційно-ціннісного ставлення до професії [26, с.7]. Проте результати різних соціологічних досліджень дозволяють констатувати критичне ставлення працівників ОВС до умов та оплати їх праці: переважна частина правоохоронців відчуває себе соціально незахищеними; більша половина (52,8 %) вважає тривалість свого робочого дня і тижня не виправданою службовою необхідністю; понад 90 % респондентів вказують на низьку заробітну платню, яка не забезпечує достатнього рівня життя; 76,1 % опитаних погодились із твердженням, що «більшість працівників з виходом понад 10 років залишаються на службі тільки заради отримання міліцейської пенсії» [27; 28, с.17, 27]. За таких обставин очікувати повної віддачі від працівників безперспективно.

Матеріальне та моральне стимулювання, реформи у системі контролю, управління, організації праці, підвищення якості професійного відбору та підготовки слідчих слід вважати не тільки пріоритетними шляхами формування належної професійної мотивації, а й неодмінною умовою протидії загрозливій тенденції зниження рівня професіоналізму працівників слідчих підрозділів, на яку звертає увагу О. Татаров. На початок 2012 р. із фактичної чисельності слідчих 20 % мають стаж роботи до трьох років; 27,1 % – менше одного року; 13,4 % – раніше працювали у ліквідованих 2011 р. штатних підрозділах дізнання й тому не мають необхідного досвіду провадження досудового розслідування у повному обсязі [29, с.461].

Підсумовуючи, видається доцільним констатувати, що графічні технології документування слідчих (розшукових) дій є невід'ємним компонентом сучасного кримінального провадження, а тому окреслені проблеми потребують системного аналізу. Оптимальна модель графічної підготовки передбачає концептуальне оформлення у сфері криміналістичної науки окремого підрозділу «криміналістичної графіки» і розробки на цій основі дидактично-методичного комплексу формування належної графічної професіограми майбутніх фахівців органів досудового розслідування.

Проведене дослідження дозволяє визначити такі шляхи формування адекватної позитивної мотивації слідчих щодо постійного вдосконалення власної графічної професіограми та активного застосування графічних технологій документування криміналістичної інформації у ході кримінального провадження: по-перше, підвищення рівня загальної професійної мотивації, стимулювання слідчих належно виконувати свої службові обов'язки, якісно забезпечувати реалізацію завдань кримінального судочинства; по-друге, мінімізація негативних чинників, які демотивують слідчих фіксувати хід та результати проведення слідчих (розшукових) дій додатковими засобами (внесення відповідних змін та уточнень до нормативно-правової регламентації кримінального провадження, зменшення навантаження, достатнє матеріально-технічне забезпечення слідчих підрозділів, організація належної графічної підготовки тощо); по-третє, інформування слідчих про новітні досягнення у сфері графічного документування, обмін досвідом із закордонними фахівцями. Перспективний напрям дослідження вбачається у з'ясуванні методологічних засад інтеграційних процесів криміналістики та графіки у контексті розвитку інформаційних технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гулкевич З. Т. Документування слідчих дій: процесуальне і криміналістичне дослідження : монографія / З. Т. Гулкевич. – Львів : Тріада плюс, 2008. – 176 с.

2. Бірюков В. В. Використання комп'ютерних технологій для фіксації криміналістично значимої інформації у процесі розслідування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.09 / В. В. Бірюков ; НАВС України. – К., 2001. – 20 с.

3. Запотоцький А. П. Документи як процесуальні джерела доказів у кримінальному судочинстві : монографія / А. П. Запотоцький, Д. О. Савицький. – К. : Бізнес Медіа Консалтинг, 2011. – 220 с.

4. Лук'янчиков Є. Д. Засоби документування процесуальних дій та доказове значення результатів їх застосування / Є. Д. Лук'янчиков, Б.Є. Лук'янчиков [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.visnik-psp.kpi.ua.

5. Скільська Л. Д. Кримінально-процесуальні та тактико-криміналістичні особливості фіксації результатів огляду місця події : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 / Л. Д. Скільська ; Акад. адвокатури України. – К., 2010. – 20 с.

6. Комаха В. О. Слідчий огляд: сутність, види, тактика проведення огляду місця події і тактика використання техніко-криміналістичних засобів та спеціальних знань / В. О. Комаха та ін. ; за заг. ред. В. О. Комахи. – Дніпропетровськ : ІМА-прес, 2004. – 396 с.

7. Бацько І. М. Протоколи слідчих дій як джерела доказів у кримінальному процесі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 / І. М. Бацько ; НАВС України. – К., 2003. – 18 с.

8. Лук'янчиков Є. Д. Методологічні засади інформаційного забезпечення розслідування злочинів : монографія / Є. Д. Лук'янчиков. – К. : НАВС України, 2005. – 360 с.

9. Строков І. В. Правові та моральні засади застосування криміналістичних засобів : монографія / І. В. Строков. – К. : РВ центр НАВС України, – 2003. – 325 с.

10. Гагаловська А. П. Плани та схеми як додатки до протоколів слідчих дій: правила

складання та процесуальне значення / А. П. Гагаловська // Адвокат. – 2009. – № 9 (108). – С. 39–41.

11. Огляд місця події при розслідуванні окремих видів злочинів : наук.-практ. посіб. / за ред. Н. І. Клименко. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 216 с.

12. Гагаловська А. П. Плани та схеми як додатки до слідчих дій / А. П. Гагаловська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.lex-line.com.ua.

13. Кузьмічов Я. В. Принципи розкриття злочинів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 / Я. В. Кузьмічов ; Акад. адвокатури України. – К., 2008. – 19 с.

14. Барцицька А. А. Криміналістичні технології: сутність та місце в системі криміналістичної науки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 / А. А. Барцицька ; НУ «Одеська юридична академія». – Одеса, 2011. – 19 с.

15. Шепітько В. Ю. Інформаційні технології в криміналістиці та слідчій діяльності / В. Ю. Шепітько, Г. К. Авдеева // Питання боротьби зі злочинністю. – 2010. – Вип. 19. – С. 194–202.

16. Дановська І. І. Криміналістичне забезпечення слідчої діяльності в органах внутрішніх справ : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 / І. І. Дановська ; НАВС України. – К., 2012. – 16 с.

17. Алексейчук В. І. Огляд місця події : тактика і психологія : монографія / В. І. Алексейчук. – Х. : Апостіль, 2011. – 229 с.

18. Ковтуненко Л. П. Ситуаційна зумовленість тактики слідчих дій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 / Л. П. Ковтуненко ; НЮА України ім. Я. Мудрого. – Х., 2008. – 20 с.

19. Джеджула О. М. Актуальні проблеми графічної підготовки студентів вищих навчальних закладів : монографія / О. М. Джеджула. – Вінниця : ВЦ ВДАУ, 2005. – 280 с.

20. Красницька А. В. Процесуальні акти кримінального судочинства: юридична техніка, шляхи вдосконалення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 / А. В. Красницька ; КНУВС. – К., 2008. – 19 с.

21. Карпов Н. С. Криміналістичні засади вивчення злочинної діяльності : монографія / Н. С. Карпов. – К. : КНУВС, 2007. – 522 с.

22. Чаплинський К. О. Організаційно-тактичні основи проведення слідчого огляду / К. О. Чаплинський // Криміналістичний вісник. – 2011. – № 1 (15). – С. 22–29.

23. Райковська Г. О. Методика формування графічних знань в системі інформаційних технологій : монографія / Г. О. Райковська. – Житомир : ЖДТУ, 2009. – 324 с.

24. Селезень В. Д. Дидактичні засади структури і змісту навчально-методичного комплексу з креслення в основній школі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 / В. Д. Селезень ; НУБП України. – К., 2009. – 20 с.

25. Щетина Н. П. Графічна діяльність як засіб розумового розвитку учнів VIII–IX класів на уроках креслення (методичний аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 / Н. П. Щетина ; НПУ ім. М. П. Драгоманова. – К., 2002. – 22 с.

26. Ковальчишина Н. І. Зміни у мотиваційній сфері особистості слідчих на ранніх стадіях професіоналізації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.06 / Н. І. Ковальчишина ; ХНУВС. – Х., 2008. – 20 с.

27. Андреева Г. В. Професійна мотивація співробітників органів внутрішніх справ: особливості інституційного впливу / Г. В. Андреева [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal.

28. Іщенко А. В. Теорія і практика криміналістичного забезпечення процесу доказування в розслідуванні злочинів : навч. посіб. / А. В. Іщенко, І. О. Ієрусалимов, Ж. В. Удовенко. – К. : Центр учб. л-ри, 2007. – 160 с.

29. Татаров О. Т. Досудове провадження в кримінальному процесі України: теоретико-правові та організаційні засади (за матеріалами МВС) : монографія / О. Ю. Татаров. – К. ; Донецьк : ТОВ «ВПП «ПРОМІНЬ», 2012. – 640 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe.

Дуфенюк О. М. Графічна професіоналізація слідчих: мотиваційний аспект / О. М. Дуфенюк // Форум права. – 2013. – № 1. – С. 272–279 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2013-1/13domcma.pdf>

Розглянуто питання формування адекватної позитивної мотивації слідчих щодо постійного вдосконалення власної графічної професіограми та активного застосування графічних технологій документування криміналістичної інформації у ході кримінального провадження.

***

Дуфенюк О.М. Графическая профессионализация следователей: мотивационный аспект

Рассмотрены вопросы формирования адекватной позитивной мотивации следователей к постоянному усовершенствованию собственной графической профессиограммы и активного применения графических технологий документирования криминалистической информации в ходе уголовного производства.

***

Dufenyuk O.M. Graphic Professionalization Investigators: Motivational Aspect

The problems of forming adequate positive motivation of investigators to continuous improvement profессиogram own graphics and extensive use of graphics technology documenting forensic information in criminal proceedings.

Форум права Форум